

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านและคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้นิทาน ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. สาระมาตรฐานการเรียนรู้แกนกลาง และตัวชี้วัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. ความรู้เกี่ยวกับการอ่าน

2.1 ความหมายของการอ่าน

2.2 ความสำคัญของการอ่าน

2.3 จุดมุ่งหมายของการอ่าน

2.4 ประโยชน์ของการอ่าน

2.5 การสอนอ่าน

2.6 การอ่านแบบคิดวิเคราะห์

3. ความรู้เกี่ยวกับการคิด

3.1 ความหมายของการคิด

3.2 ประเภทของการคิด

3.3 ความหมายของการคิดวิเคราะห์

3.4 องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์

3.5 กระบวนการคิดวิเคราะห์

3.6 เทคนิคการคิดวิเคราะห์

3.7 ประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์

4. ความรู้เกี่ยวกับนิทาน

4.1 ความหมายของนิทาน

4.2 ประเภทของนิทานสำหรับเด็ก

4.3 ลักษณะนิทานที่เหมาะสมกับเด็ก

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาระ มาตรฐานการเรียนรู้แกนกลางและตัวชี้วัดด้านการอ่าน การเขียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สาระที่ 1 : การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 : ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

1.1.1 สามารถอ่านได้ถูกต้องตามหลักการอ่าน อ่านได้คล่องและเร็ว เข้าใจความหมายของคำและข้อความที่อ่าน

1.1.2 สามารถเข้าใจใจความสำคัญและรายละเอียดของเรื่อง หาคำสำคัญหรือใช้แผนภาพโครงเรื่อง หรือแผนภาพความคิดเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความเข้าใจ การอ่าน รู้จักใช้คำถามเกี่ยวกับเนื้อหาและแสดงความรู้ความคิด คาดคะเนเหตุการณ์ เรียงราวจากเรื่องที่อ่าน และกำหนดแนวทาง การปฏิบัติ

1.1.3 สามารถอ่านในใจและอ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและร้อยกรองได้รวดเร็ว ถูกต้องตามลักษณะคำประพันธ์และอักขรวิธี และจำบทร้อยกรองที่ไพเราะ เลือกอ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์ทั้งความรู้และความบันเทิง มีมารยาทการอ่านและนิสัยรักการอ่าน

ตัวชี้วัดด้านการอ่าน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

1. อ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง ข้อความ และบทร้อยกรองง่ายๆ ได้ถูกต้อง
2. อธิบายความหมายของคำและข้อความที่อ่าน
3. ตั้งคำถามและตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน
4. ระบุใจความสำคัญและรายละเอียดจากเรื่องที่อ่าน
5. แสดงความคิดเห็นและคาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน

สาระที่ 4 : หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท. 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

จากสาระ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลาง พุทธศักราช 2551 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ที่ได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบหลักสูตรช่วงชั้นไว้ อย่างชัดเจน ซึ่งรวมถึงคุณภาพด้านการอ่านและ คติวิเคราะห์ ที่จำเป็นต้องมีการฝึกฝนและพัฒนา ให้ผู้เรียนเกิดทักษะ และมีขึ้นในตัวผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียน สามารถนำทักษะกระบวนการต่างๆ ที่ได้รับไปใช้ในการแก้ปัญหา และพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป (อ้างใน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 3 – 4)

ความรู้เกี่ยวกับการอ่าน

ความหมายของการอ่าน

การอ่าน หมายถึง กระบวนการติดต่อสื่อสารความคิดจากผู้เขียนไปยังผู้อ่าน ซึ่งผู้อ่านจะต้องแปลความตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ โดยใช้ความรู้ หรือประสบการณ์เดิม ตลอดจนทัศนคติของผู้อ่านประกอบ เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน และการนำไปใช้ (พัชรินทร์ สมตน, 2539, หน้า 9)

การอ่าน หมายถึง กระบวนการรับรู้ และแปลความหมายจากสัญลักษณ์หรือตัวอักษรออกมาเป็นความคิด หรือถ้อยคำ โดยอาศัยความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์เดิม ตลอดจนทัศนคติของผู้อ่านประกอบ เพื่อความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ (นิพนธ์รดา นาคมา, 2543, หน้า 8)

การอ่าน ในความหมายของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2548, หน้า 4) หมายถึง การแปลความหมายของตัวอักษรที่อ่านออกมาเป็นความรู้ ความคิดและเกิดความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านตรงกับเรื่องราวที่ผู้เขียนเขียน ผู้อ่านสามารถนำความรู้ ความคิด หรือสาระจากเรื่องราวที่อ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

จะเห็นได้ว่า การอ่าน ในความหมายของผู้รู้หลายๆ ท่าน มีความเป็นตรงกันและสอดคล้องกันตรงที่ การอ่านเป็นการแปลความจากสัญลักษณ์ที่ผู้เขียนได้บรรจุเรียงร้อยเป็นความเอาไว้ มาเป็นความคิด เป็นความรู้สู่ผู้อ่าน โดยมีกระบวนการที่มีขั้นตอน ซึ่งมีอยู่แล้วในตัวมนุษย์ (ผู้อ่าน) แต่ละคน และต้องอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้อ่านเป็นสำคัญ การอ่านจะเกิดประโยชน์กับผู้อ่านมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับศักยภาพการรับรู้ของผู้อ่านแต่ละคน

ความสำคัญของการอ่าน

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสำคัญของการอ่านไว้หลากหลายน่าสนใจ ดังนี้
เสริมศรี หอทิมาวรกุล (2539, หน้า 348) ได้กล่าวไว้ว่าการอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่งคือ เป็นการแสวงหาความรู้และยังได้กล่าวนอกเหนือจากนี้ก็เป็นข้อๆ ดังนี้

1. การอ่านเป็นพื้นฐานของการเรียนวิชาอื่นๆ เพราะการหาความรู้ในวิชาการต่างๆ จำเป็นต้องอาศัยทักษะการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญ
2. การอ่านเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้และความต้องการระหว่างบุคคลกับบุคคล
3. การอ่านเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้อ่านประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเพราะได้อ่านเอกสารที่ให้ความรู้ในการปรับปรุงงานของตนเองอยู่เสมอ

4. การอ่านเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพราะถ้าเราอ่านได้ก็สามารถทำความเข้าใจร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาให้ผ่านไปได้ อย่างราบรื่น

5. การอ่านเป็นเครื่องมือในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของคนไทยสู่คนรุ่นหลังๆ ต่อไป

6. การอ่านเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ความรู้ และมีประสบการณ์อย่างกว้างขวาง

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2548, หน้า 6) ได้ให้ความสำคัญของการอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน จำเป็นต้องอ่านหนังสือเพื่อศึกษาหาความรู้ต่างๆ

2. การอ่านเป็นเครื่องช่วยให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เพราะสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

3. การอ่านเป็นเครื่องมือสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นต่อไป

4. การอ่านเป็นวิธีการส่งเสริมให้คนมีความคิดและจินตนาการ เพราะประสบการณ์ที่ได้จากการอ่าน เมื่อเก็บสะสมเพิ่มพูนนานวันเข้า ก็จะทำให้เกิดความคิด เกิดสติปัญญา และเป็นคนจินตนาการได้

5. การอ่านเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินบันเทิงใจ เป็นวิธีหนึ่งในการแสวงหาความสุขให้แก่ตนเองที่ง่ายที่สุด และได้ประโยชน์คุ้มค่าที่สุด

6. การอ่านเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นคนที่มีบุคลิกภาพดีทั้งทางด้านจิตใจและบุคลิกภาพ เพราะเมื่ออ่านมากย่อมรู้มาก สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

7. การอ่านเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาระบบการเมือง การปกครอง ศาสนา ประวัติศาสตร์และสังคม

8. การอ่านเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาระบบการสื่อสารและการใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

สุภักดิ์ อนุกุล (2552, หน้า 109) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านโดยสรุปว่าเป็นการสร้างเสริมความรู้ที่มีประสิทธิภาพ เป็นวิธีการเข้าถึงชุมทรัพย์ทางปัญญาที่ดีที่สุด

วิภาวรรณ ไกรคุ้ม (2551, หน้า 26) ได้ให้ความสำคัญของการอ่านที่มีต่อการเรียนรู้และชีวิต โดยแยกเป็น 2 ประเด็น คือ

1. สำคัญต่อชีวิตประจำวัน ทุกคนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยการอ่าน การอ่านเป็นสื่อกลางของการเรียนรู้ ผู้อ่านมากย่อมมีความรู้มากและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในการพัฒนาชีวิตและการเรียนรู้ที่ถูกต้อง

2. สำคัญต่อการเรียน การอ่านเป็นหัวใจของการจัดกิจกรรมทั้งหลายในการเรียนการสอนและเป็นทักษะจำเป็นในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะกับผู้เรียน การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญและเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดี

ด้วยความสำคัญของการอ่านที่หลายๆ ฝ่ายได้ให้คำจำกัดความเอาไว้ว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนา เช่น พัฒนาคณ พัฒนาอาชีพ พัฒนาสังคมและยังส่งผลถึงการพัฒนาระบบทั้งประเทศได้อย่างดียิ่ง เพราะการอ่านจะช่วยให้รู้มาก รู้กว้างขวาง รู้แจ้งและมีเหตุผล ในการกระทำสิ่งต่างๆ ให้เป็นไปในแนวเดียวกัน ซึ่งจะยังประโยชน์สุขมาสู่คนอ่าน สังคมและประเทศชาติต่อไป

จุดมุ่งหมายของการอ่าน

การอ่านที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่านได้นั้น ผู้อ่านต้องมีจุดมุ่งหมายไว้ก่อนแล้วว่าจะอ่านเพื่ออะไร เช่น อ่านเพื่อหาความรู้ หาความบันเทิง เป็นต้น ดังที่ สนิท ตั้งทวี (อ้างใน นิพนธ์รดา นาคมา, 2543, หน้า 11) ได้แบ่งจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาหาความรู้ในเรื่องราวต่างๆ โดยละเอียดหรือโดยย่อ
2. เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น
3. เพื่อต้องการทราบข่าวสารข้อเท็จจริง
4. เพื่อศึกษาค้นคว้า
5. เพื่อต้องการให้เป็นที่ยอมรับในวงสังคม
6. เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน

ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา วิชญาปกรณ (อ้างใน สุพรรณิ ไชยเทพ, 2544, หน้า 12)

ซึ่งแบ่งจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้กว้างๆ ดังนี้

1. อ่านเพื่อความบันเทิง
2. อ่านเพื่อเสริมปัญญา ได้แก่
 - 2.1 อ่านเพื่อศึกษา
 - 2.2 อ่านเพื่อความรอบรู้
 - 2.3 อ่านเพื่อตอบข้อสงสัย

จะเห็นได้ว่า การอ่าน มีหลากหลายจุดมุ่งหมาย เช่น การอ่านเพื่อหาความรู้ ความบันเทิง ศึกษาแง่คิด ประสบการณ์ต่างๆ เพื่อจะสามารถหยิบยกมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนได้ เนื่องจากการจะดำเนินชีวิตที่ดีได้นั้น ต้องมาจากการดำรงตนอยู่อย่างผู้มีสติ มีความคิดที่ดีและความคิดที่ดีและมีสติก็ต้องอาศัยเหตุผล และความรู้ที่ดี ซึ่งความรู้ เหตุผลและสติดังกล่าวจึงมาจากประสบการณ์ที่ได้จากการอ่านเป็นสำคัญ ดังนั้น การอ่าน จึงเป็นพื้นฐานอันสำคัญที่จำต้องฝึกฝนให้เกิดเป็นทักษะตั้งแต่เยาว์วัย ต้องอาศัยกระบวนการที่ถูกต้อง และใช้ระยะเวลาในการฝึกฝนนาน เพื่อให้เกิดเป็นคุณลักษณะนิสัยที่ดี เห็นคุณค่าของการอ่าน และรักในการอ่านอยู่เสมอ

ประโยชน์ของการอ่าน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 7-8) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านไว้เป็นข้อๆ ดังนี้

1. เป็นการพัฒนาสติปัญญาให้เกิดความรู้ ความฉลาด เกิดภูมิคุ้มกันที่ดีในชีวิตจิตใจ
2. ทำให้มีความรู้ในวิชาการต่างๆ
3. ทำให้มีความรู้ทันโลก ทันเหตุการณ์
4. ทำให้ค้นหาคำตอบที่ต้องการได้
5. ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน
6. ทำให้เกิดทักษะและพัฒนาในการอ่าน
7. ทำให้ชีวิตมีการพัฒนาเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ ก้าวหน้าประสบความสำเร็จ ประพฤติดี

ประพฤติชอบ

8. ทำให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและสร้างเสริมบุคลิกภาพ

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545, หน้า 3) ได้กล่าวเกี่ยวกับประโยชน์ของการอ่านเอาไว้ว่า มีความจำเป็นต่อการศึกษาล่าเรียนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ตั้งแต่อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และจนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษา เพื่อช่วยในการค้นคว้า เขียนรายงาน ทำการบ้าน เป็นคู่มือการอ่านประกอบการเรียนการสอน ทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร หลังจากนั้น เมื่อจบการศึกษาแล้ว การอ่านจะเป็นประโยชน์ต่อการนำความรู้มาใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข คนที่เรียนหนังสือเก่ง มักจะอ่านหนังสือเก่ง คนที่เรียนไม่เก่ง มักจะไม่ชอบอ่านหนังสือ คนที่เรียนหนังสือจนประสบความสำเร็จ และสามารถศึกษาต่อในระดับสูงๆ ได้นั้นจะต้องเป็นนักอ่านและอ่านอยู่เป็นประจำ

จะเห็นได้ว่าการอ่านมีประโยชน์อย่างมาก และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะสามารถทำให้การดำรงชีวิตดีขึ้น มีความสุขและอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปลอดภัย โดยเฉพาะถ้าอยู่ในวัยเรียนการอ่านยังต้องมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะการอ่านจะทำให้เรียนรู้ให้วิชาการอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี

การสอนอ่าน

การสอนอ่าน ในแนวความคิดของบันลือ พุกกะวัน (อ้างใน วัชรภรณ์ วัตรสุข, 2537, หน้า 13-14) ได้กล่าวถึงการสอนอ่าน ประเภทของการอ่านและหลักในการสอนอ่านโดยสรุปว่าการอ่านมี 2 ประเภท คือ

1. การอ่านออกเสียง เป็นการอ่านที่เปล่งเสียงออกมาให้ได้ยิน มีการเน้นเสียงหนักเบาในการอ่าน สามารถอ่านได้ถูกต้องตามหลักภาษา ออกเสียงได้ชัดเจน สอดคล้องกับความนิยมของการใช้ภาษา สามารถอ่านข้อความที่มีขั้นตอน แบ่งช่วง และสอดคล้องอารมณ์การอ่านได้อย่างเหมาะสม
2. การอ่านในใจ เป็นการอ่านที่สามารถอ่านได้อย่างอิสระ เข้าใจคำและความต่อเนื่องสัมพันธ์กันทั้งความหมายและใจความสำคัญ สามารถจับใจความที่อ่านแล้วนำไปใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ ได้

การอ่านออกเสียงและการอ่านในใจจะประสบผลดีได้โดยการนำหลักในการสอนการอ่านของ 2 วิธี มาใช้ดังนี้ คือ

1. Global Method เป็นวิธีที่ประสบผลดีจากโครงการทดลองสอนภาษาในประเทศเปรู โดยใช้ภาพช่วยการสอนภาษา ให้นักเรียนดูภาพแล้วอ่าน เมื่ออ่านแล้วจึงฝึกเขียนควบคู่กัน แล้วจึงคำที่อ่านได้ ออกมาวาดภาพ มีกิจกรรมการอ่านตามคู่มือครู

2. Gray Reading's Method เป็นหลักการสอนภาษาที่พัฒนาโดย William S. Gray (1948) (อ้างใน วัชรภรณ์ วัตรสุข, 2537 หน้า 14) มี 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นเตรียม พัฒนาความพร้อม จูงใจเข้าสู่บทเรียน โดยใช้ภาพจากนิทาน ประสิทธิภาพ ฝึกเขียนคำ และเขียนประโยค
2. ขั้นฝึกทักษะการอ่าน ฝึกอ่านอย่างรวดเร็วโดยให้จดจำบทวนรูปคำ สะกดผสมคำแล้วเขียน ฝึกอ่านเรื่องที่ยาก อ่านจับใจความ เริ่มฝึกอ่านคำประพันธ์
3. ขั้นสร้างนิสัยในการอ่าน แนะนำแนวการอ่าน ให้เลือกหนังสือตามความสนใจ รู้จักประเมินเรื่องที่อ่านและวิเคราะห์ วิจัยเรื่องที่อ่าน

4. ขั้นส่งเสริมการอ่าน ขยายประสบการณ์การอ่านให้กว้างขวาง รู้จักอ่านเพื่อนำไปใช้ประโยชน์จริงๆ ในชีวิตประจำวัน รู้จักใช้เวลาว่างเพื่อการอ่าน และการอ่านเพื่อเป้าหมายต่างๆ รวมทั้งร่วมกิจกรรมชักชวนเพื่อนให้อ่านหนังสือ

5. ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียม ขั้นเริ่มอ่าน ขั้นฝึกทักษะการอ่าน ขั้นสร้างนิสัยการอ่าน และขั้นส่งเสริมการอ่าน จึงจะทำให้การสอนอ่านประสบผลสำเร็จ ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่าการสอนอ่านต้องอาศัยหลักการที่ถูกต้อง และมีขั้นตอนในการสอน ซึ่งมีหลักใหญ่ๆ อยู่

การอ่านแบบคิดวิเคราะห์

ชนาธิป พรกุล (2551, หน้า 82-83) ได้กล่าวว่า การอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการเขียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อสารและการคิดวิเคราะห์เป็นการคิดที่ต้องอาศัยทักษะการคิดอย่างน้อย 10 ทักษะ ส่วนการเขียนต้องอาศัยทักษะการคิดอื่นอีก 2 - 3 ทักษะ เมื่อผู้อ่านได้รับข้อความ หรือเรื่องราวเพื่อทำความเข้าใจโดยละเอียด ผู้อ่านต้องใช้ทักษะการคิดตามขั้นตอนแล้วได้ให้ขั้นตอนของการอ่านแบบคิดวิเคราะห์ไว้เป็นข้อๆ ดังนี้

1. สืบหาข้อความทั้งหมด ค้นหาหรือข้อความที่ไม่รู้ความหมาย สังเกตบริบทหรือเครื่องหมายต่าง ๆ ที่ชี้แนะความหมายหากไม่พบก็สามารถค้นหาความหมายจากพจนานุกรม กิจกรรมนี้คือ การแปลความ

2. สืบหาต่อไปว่ายังคงมีคำหรือข้อความที่ไม่เข้าใจและไม่สามารถหาความหมายโดยตรงได้ จำเป็นต้องใช้การตีความ

3. สืบหาข้อมูลเพิ่มเติมมองภาพรวมด้วยการตั้งคำถาม ถามตัวเอง เพื่อค้นหาคำตอบ

4. เมื่อพบข้อมูลจำนวนมาก ลักษณะต่างๆ จำเป็นต้องจัดกลุ่มให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งต้องเริ่มด้วยการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบและจำแนกประเภทเสียก่อน

5. บางข้อมูลที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน แต่มีปริมาณต่างๆ ไม่เท่ากัน หรือมีการเกิดก่อน-หลัง จึงต้องจัดการเรียงลำดับ

6. ข้อมูลที่จัดกลุ่มไว้ดีแล้ว ยังมีความเกี่ยวข้องกันระหว่างกลุ่ม จึงต้องใช้การเชื่อมโยงและให้เหตุผล

7. การให้เหตุผลจากข้อมูลที่มีอยู่ บางครั้งยังไม่เพียงพอจึงต้องอาศัยการสรุปอ้างอิง

โดยสรุปแล้ว การอ่านแบบวิเคราะห์ต้องใช้ทักษะในการคิด 10 ทักษะ ได้แก่ การแปลความ การตีความ การตั้งคำถาม การจัดกลุ่ม การเปรียบเทียบ การจำแนก การเรียงลำดับ การเชื่อมโยงการให้เหตุผล และการสรุปอ้างอิง ซึ่งเป็นทักษะกระบวนการที่จะทำให้อ่านสามารถอ่านได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ

ความรู้เกี่ยวกับการคิด

ความหมายของการคิด

การคิด ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (อ้างใน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, หน้า 11) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

“คิด ก. ทำให้ปรากฏเป็นรูปหรือประกอบให้เป็นรูป หรือเป็นเรื่องขึ้นในใจ ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง เช่น เรื่องนี้ยากยังคิดไม่ออก คาคะเน เช่น คิดว่าเย็นนี้ฝนอาจจะตก คำนวณ เช่น คิดเลข ในใจ มุ่ง จงใจ ตั้งใจ เช่น อย่าคิดร้ายข้าเลย นึก เช่น คิดละอาย คิดค้น ก. ตรึกตรอง เพื่อหาความจริง”

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551, หน้า 3-4) ได้ให้ความหมายของการคิดว่าเป็นกระบวนการทำงานของสมองที่เป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ อันเป็นผลมาจากประสบการณ์เดิม สิ่งเร้า และสภาพแวดล้อมที่เข้ามากระทบ ส่งผลให้เกิดความคิดในการสามารถแก้ไขปัญหา หรือปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

โดยสรุปแล้วกระบวนการคิดเป็นกระบวนการทางสมองและเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องอาศัยการพินิจพิเคราะห์ มีการใคร่ครวญอย่างระมัดระวัง เพื่อให้ได้วิธีการหรือคำตอบที่ดีที่สุด ก่อนตัดสินใจทำอะไรลงไป อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งจะส่งผลถึงความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้

ประเภทของการคิด

ชัยพร วิชชาวุธ (อ้างใน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, หน้า 12 - 13) ได้จำแนกการคิดออกเป็น 2 ประเภท คือ การคิดฟุ้งกับการคิดตรึงตรอง

1. การคิดฟุ้ง เกิดขึ้นได้ทุกขณะจิต การคิดฟุ้งตรงข้ามกับการคิดที่ต้องใส่ใจแน่วแน่ การคิดฟุ้งจำแนกได้ 3 ประเภท คือ

1.1 การคิดเชื่อมโยง เราเชื่อมโยงความรู้สึกลักษณะต่าง ๆ เข้าเป็นความคิด เชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ เข้าความคิดที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น เมื่อเกิดการเชื่อมโยงความคิดแล้ว ในโอกาสต่างไปจากเกิดความคิดหนึ่ง จะทำให้เกิดอีกความคิดหนึ่งตามมาเชื่อมโยงไปเรื่อยๆ

1.2 การนึกฝัน การคิดฟุ้งของคนเรามีได้มีเพียงคิดเชื่อมโยงจากเรื่องหนึ่งไปสู่อีกเรื่องหนึ่งเท่านั้น เรื่องที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน อาจรวมกันเป็นเรื่องเป็นราว เรียกว่า การนึกฝัน (Fantasy) การนึกฝันมักปรากฏเป็นมโนภาพ (Imagery) เรียกว่า ฝันกลางวัน (Daydream)

1.3 การฝัน การฝันเป็นการคิดฟุ้งในขณะหลับ มีความสมจริงมาก บางครั้งฝันเป็นเรื่องเป็นราวติดต่อกัน ในขณะฝัน ผู้ฝันจะไม่ทราบว่าฝันจะทราบว่าฝันจะทราบว่าฝันก็ต่อเมื่อได้ตื่นขึ้น และยังจำความฝันนั้นได้

2. การคิดตรรกะตรง การคิดตรรกะตรงตรงข้ามกับการคิดฟุ้ง การคิดตรรกะตรงเป็นการทบทวนเพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุด เป็นการคิดที่ต้องใส่ใจในสิ่งที่เป็นปัญหา การคิดตรรกะตรงทำให้นักเรียนต่างจากสัตว์ สามารถเตรียมการเพื่ออนาคต สามารถประดิษฐ์สิ่งต่างๆ สามารถเข้าใจความหมายของสิ่งต่างๆ และจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การฝึกให้ผู้เรียนสามารถคิดตรรกะตรงอย่างถูกต้องซึ่ง จำแนกออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

2.1 การอุปนัย (Induction) หมายถึง การสรุปเป็นกฎเกณฑ์จากผลการสังเกตบางส่วน จากตัวอย่างเพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งเราไม่อาจจะสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเราได้ทั้งหมด การอุปนัยจึงเป็นหลักการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานที่สุดของมนุษย์ การเรียนรู้เงื่อนไข ผลกระทบเป็นอุปนัย การเรียนรู้ภาษาก็เป็นทางอุปนัย กล่าวโดยสรุปแล้วการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ล้วนเป็นการอุปนัยทั้งสิ้น

2.2 การนิรนัย (Deduction) การนิรนัย หมายถึง การคิดจากข้อความหนึ่งไปสู่อีกข้อความหนึ่งตามหลักเหตุผล เช่น “ถ้า A ไม่มากกว่าหรือน้อยกว่า B” เราก็สามารถคิดต่อตามหลักเหตุผลได้ว่า A เท่ากับ B” การนิรนัยยึดถือหลักเหตุผลเป็นสำคัญ หากข้อความแรกเป็นจริง ข้อความที่สรุปจากข้อความแรกตามหลักเหตุผลก็ต้องเป็นจริงด้วย ได้พยายามสร้างระเบียบวิธีคิด นิรนัย อย่างมีระบบ เพื่อให้การให้เหตุผลเป็นไปอย่างถูกต้อง วิธีนิรนัยเหล่านี้เรียกกันรวมๆ ว่า ตรรกวิทยา (Logic) ตรรกวิทยา เป็นวิธีคิดขั้นสูงสุดที่มนุษย์สามารถคิดได้

2.3 การแก้ปัญหา (Problem Solving) ปัญหาเกิดขึ้น เมื่อสภาพที่ต้องการแตกต่างจากสภาพที่เป็นปัจจุบัน ความแตกต่างนี้คือปัญหา การแก้ปัญหาก็คือ การทำให้เกิดความแตกต่างนี้หมดไป กระบวนการแก้ปัญหาที่พบมากในชีวิตประจำวัน คือ การลองผิดลองถูก ซึ่ง ฮอร์นไคล์ เชื่อว่าเป็นวิธีการพื้นฐานของการแก้ปัญหา นักจิตวิทยาหลายคนเชื่อว่า การแก้ปัญหามองอาศัยการคิดและพยายามค้นหากระบวนการคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในจิต ดิวอี้ (อ้างใน สำนักวิชาการ

และมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, หน้า 12 - 13) ได้เสนอข้อค้นพบการคิดแก้ปัญหาของมนุษย์ไว้ 5 ขั้นตอน คือ

- ขั้นที่ 1 รู้สึกว่ามีปัญหา
- ขั้นที่ 2 กำหนดให้ชัดเจนขึ้นว่าปัญหาคืออะไร
- ขั้นที่ 3 เสนอวิธีแก้ปัญหา
- ขั้นที่ 4 คิดคะแนนผลที่จะเกิดจากวิธีแก้ปัญหาแต่ละวิธี
- ขั้นที่ 5 การสังเกตและการทดลองเพิ่มเติม เพื่อเลือกวิธีใดวิธีหนึ่ง

2.4 การตัดสินใจ (Decision Making) มนุษย์เราต้องตัดสินใจตลอดเวลาต้องตัดสินใจว่าจะกินอะไร วันนี้จะทำอะไร การตัดสินใจบางอย่างง่ายและบางอย่างก็ยาก ต้องลงเผลเป็นเวลานาน และอาจต้องปรึกษาคนโน้นคนนี้ก่อนที่จะตัดสินใจได้

จะเห็นได้ว่า การคิดมีหลายชนิด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาหรือสถานการณ์ ซึ่งอาจใช้เป็นแนวทางในการคิดแก้ปัญหาแต่ละครั้งอย่างเหมาะสม โดยเลือกนำเอาการคิดแต่ละอย่างมาใช้ให้สมเหตุสมผลของแต่ละปัญหา ซึ่งบางครั้งอาจจะต้องใช้เวลานาน บางเรื่องอาจต้องใช้เวลามาก ต้องอาศัยความคิดเห็นของคนอื่นมาช่วยในการตัดสินใจอีกด้วย

ทักษะการคิด

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2548, หน้า 14) กล่าวถึงทักษะการคิดไว้ว่าเป็นทักษะการคิดขั้นพื้นฐานเหล่านี้ ย่อมมีปัญหในการคิดขั้นสูง ลักษณะการคิดแต่ละลักษณะจำเป็นต้องอาศัยทักษะการคิดย่อยๆ มากบ้างน้อยบ้าง ขึ้นอยู่กับลักษณะการคิดนั้น ลักษณะการคิดใดที่อาศัยการคิดย่อยไม่มากนัก ถือว่าเป็นการคิดขั้นกลาง ส่วนกระบวนการคิดนั้นเป็นการคิดขั้นสูง เนื่องจากต้องอาศัยทั้งการคิดขั้นพื้นฐานและการคิดขั้นกลาง

มีคำจำนวนมากที่เกี่ยวกับการคิด มีใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวันและในวงวิชาการ เช่น การคิดแก้ปัญหา การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ทิสนา แคมมณี และคณะ (2540) ได้ร่วมกันวิเคราะห์ถึงความสำคัญของการคิดแต่ละลักษณะ และเลือกลักษณะการคิดบางประการที่คิดว่าเป็นพื้นฐานสำคัญ และจำเป็นต่อการส่งเสริมฝึกฝนให้กับผู้เรียน ตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า

1. ลักษณะการคิดที่เป็นหัวใจของการคิด คือ เป้าหมายของการคิด ไม่ว่าจะคิดเกี่ยวกับสิ่งใด การตั้งเป้าหมายของการคิดให้ถูกต้องเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะการคิดนั้นหากเป็นไปในทางที่ผิด แม้ความคิดนั้นจะมีคุณภาพสักเพียงใดก็อาจก่อให้เกิดความเสียหาย ความเดือนร้อนแก่ส่วนรวมได้ ยิ่งความคิดมีคุณภาพสูง ความเดือดร้อน เสียหายก็จะยิ่งสูงตามไปด้วย ดังนั้นหากไม่มีทิศทางที่ถูกต้องคอยกำกับควบคุมแล้ว การคิดนั้นก็ไร้ประโยชน์ด้วยเหตุนี้ การคิดถูกต้องจึงเป็นการคิดที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและประโยชน์ระยะยาว

2. ลักษณะการคิดระดับพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับการศึกษาปฐมวัยและประถมศึกษา ซึ่งจะต้องนำไปใช้ในการคิดลักษณะอื่นๆ ที่ซับซ้อนมากขึ้น การคิดระดับนี้ได้แก่

การคิดคล่อง หมายถึง ให้กล้าคิด และให้มีความคิดหลั่งไหลออกมาได้อย่างรวดเร็ว
การคิดหลากหลาย หมายถึง การคิดให้ได้ ความคิดในหลายลักษณะ/ประเภท/ชนิด/รูปแบบ

การคิดละเอียดลออ หมายถึง การคิดเพื่อให้ได้ข้อมูลอันจะส่งผลให้ความคิดมีความรอบคอบขึ้น

การคิดให้ชัดเจน หมายถึง การคิดให้เกิดความเข้าใจใจสิ่งที่คิด สามารถอธิบายความได้ด้วยคำพูดของตนเอง

3. ลักษณะการคิดระดับกลาง ได้แก่

การคิดกว้าง หมายถึง การคิดให้ได้หลายด้าน หลายแง่หลายมุม

การคิดลึกซึ้ง หมายถึง คิดให้เข้าใจถึงสาเหตุที่มาและความสัมพันธ์ต่างๆ ที่ซับซ้อนที่ส่งผลให้เกิดผลต่างๆ รวมทั้งคุณค่า ความหมายที่แท้จริงของสิ่งนั้น

การคิดไกล หมายถึง การประมวลข้อมูลในระดับกว้างและระดับลึก เพื่อทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

การคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดโดยให้หลักเหตุผลแบบนิรนัยหรืออุปนัย

4. ลักษณะการคิดระดับสูง ได้แก่ การคิดที่ต้องมีกระบวนการ มีขั้นตอนที่มากและซับซ้อนขึ้นในเนื้อที่นี้ เรียกว่า กระบวนการคิด และกระบวนการคิดที่มีความสำคัญ และจำเป็นที่เลือกมาในที่นี้ คือ “กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ” ซึ่งหมายถึงบุคคลใดสามารถคิดได้ อย่างมีวิจารณญาณแล้วก็จะได้ความคิดที่ผ่านการกลั่นกรองมาดีแล้ว ซึ่งสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เช่น นำไปใช้ในการแก้ปัญหา การตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำ การริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ หรือ การปฏิบัติ การสร้างและการผลิตสิ่งต่างๆ รวมทั้งการที่จะนำไปศึกษาวิจัยต่อไป

โดยสรุปแล้ว การคิดมีหลายระดับซึ่งนักวิชาการให้ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพราะได้มีการกลั่นกรองการคิดมาอย่างดีแล้ว ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ อันมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจต่อสิ่งต่างๆ อย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังส่งผลถึงก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการเกิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้นในสังคมได้

ความหมายของการคิดวิเคราะห์

พระราชวรมุนี (อ้างใน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, หน้า 19) ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า เป็นวิธีแห่งปัญญา การสร้างให้เกิดจะต้องใช้โยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นการใช้ความคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ รู้จักคิดวิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างตื้นๆ ผิวเผิน เป็นขั้นสำคัญในการสร้างปัญญาที่บริสุทธิ์เป็นอิสระ ทำให้ทุกคนช่วยตนเองได้ และนำไปสู่ จุดหมายของพุทธธรรมอย่างแท้จริง

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551, หน้า 53 - 54) ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นรายละเอียดและจำแนกแยกแยะข้อมูลองค์ประกอบของสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ เรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆ ออกเป็นส่วนย่อยๆ และจัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อค้นหาความจริง ความสำคัญ แก่นแท้ขององค์ประกอบหรือหลักการของสิ่งนั้นๆ สามารถอธิบายตีความสิ่งที่เห็น ทั้งที่อาจแฝงซ่อนอยู่ภายในสิ่งต่างๆ หรือปรากฏได้อย่างชัดเจน รวมทั้งหาความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ ว่าเกี่ยวพันกันอย่างไร อะไรเป็นเหตุส่งผลกระทบต่อกันอย่างไร อาศัยหลักการใด จนได้ความคิดเพื่อนำไปสู่การสรุป การประยุกต์ใช้ ทำนายหรือคาดการณ์สิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์และการคิดเชิงวิเคราะห์ เอาไว้ดังนี้

การคิดวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง การจำแนกแยกแยะ องค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมาเป็นส่วนๆ เพื่อค้นหาว่าทำมาจากอะไร มีองค์ประกอบอะไร ประกอบขึ้นมาอย่างไร เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร

การคิดเชิงวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการจำแนกแจกแจงองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้น

การคิดเชิงวิเคราะห์ เปรียบเหมือนการเห็น “ผลลัพธ์” ของบางสิ่ง แล้วไม่ด่วนสรุปทันทีว่ามันเกิดจากสาเหตุใด มีองค์ประกอบใด มีความเป็นมาอย่างไร แต่พยายามหาข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเสียก่อนว่าผลลัพธ์ที่เราเห็นนั้นเกิดจาก “สาเหตุที่แท้จริงคืออะไร” โดยมาจากสมมติฐานที่ว่า

ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นมานั้นย่อมมีที่มาที่ไป ย่อมมีเหตุมีผล และมีองค์ประกอบย่อยๆ ซ่อนอยู่ภายใน ซึ่งอาจจะสอดคล้องหรือตรงกันข้ามกับสิ่งที่ปรากฏภายนอก ดังนั้น การจะเข้าใจสภาพที่แท้จริง จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ เพื่อตอบคำถามว่า “สิ่งนี้ เกิดขึ้นจากอะไร และเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น” ก่อนที่เราจะสรุปความหรือตัดสินใจบางอย่างเกี่ยวกับเรื่องนั้น

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2548, หน้า 26-30) ได้กล่าวถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) ว่าหมายถึง ความสามารถในการสืบค้นข้อเท็จจริง เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง โดยการตีความ (Interpretation) การจำแนกแยกแยะ (Classification) และการทำความเข้าใจ (Understanding) กับองค์ประกอบของสิ่งนั้น และองค์ประกอบอื่นๆ ที่สัมพันธ์กัน รวมทั้งเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลและผล (Causal Relationship) ที่ไม่ขัดแย้งกันระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นด้วยเหตุผลที่หนักแน่น น่าเชื่อถือ

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 9) กล่าวถึงการคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งของที่กำหนดให้ และได้กล่าวอีกว่า การคิดวิเคราะห์ เป็นการคิดโดยใช้สมองซีกซ้ายเป็นหลัก เป็นการคิดเชิงลึก คิดอย่างละเอียด จากเหตุไปสู่ผล ตลอดจนการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุผล และความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งและไม่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่าการคิดวิเคราะห์ เป็นความสามารถที่ต้องอาศัยกระบวนการทางปัญญาที่มีคุณภาพ อาศัยการคิดที่ละเอียดลออ รู้จักจำแนก แยกแยะสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุมีผล มีความรอบคอบ โดยไม่ด่วนตัดสินใจหรือสรุปในเรื่องใดๆ

ทักษะการคิดวิเคราะห์

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551, หน้า 59) ได้กล่าวถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ว่าเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาได้จากประสบการณ์อันหลากหลาย และบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียน กิจกรรมที่ครูควรจัดให้ผู้เรียนจะอยู่ในรูปแบบการตั้งคำถาม การสังเกต การสืบค้น การทำนาย และเนื่องจากการคิดวิเคราะห์เป็นทักษะการคิดระดับสูง เช่นเดียวกับการมีวิจารณญาณจึงจำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องมีทักษะพื้นฐานอื่นมาช่วย เช่น ทักษะการอ่าน การเขียน และการฟัง ซึ่งครูจะต้องอาศัยเทคนิคต่างๆ ในการพัฒนาการคิดอีกด้วย

1. การคิดวิเคราะห์ความสำคัญหรือเนื้อหาของสิ่งต่างๆ (Analysis of Element) เป็นความสามารถในการแยกแยะได้ว่าสิ่งใดจำเป็น สิ่งใดสำคัญ สิ่งใดมีบทบาทมากที่สุด ประกอบด้วย

1.1 วิเคราะห์ชนิด เป็นการให้นักเรียนวินิจฉัยว่าสิ่งนั้น เหตุการณ์นั้นๆ จัดเป็นชนิดใด ลักษณะใด เพราะเหตุใด เช่น ข้อความนี้ (ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว) เป็นข้อความชนิดใด ต้นผักชีเป็นพืชชนิดใด ม้าน้ำเป็นพืชหรือสัตว์

1.2 วิเคราะห์สิ่งสำคัญ เป็นการวินิจฉัยว่าสิ่งใดสำคัญ สิ่งไม่สำคัญ เป็นการค้นหาสาระสำคัญ ข้อความหลัก ข้อสรุป จุดเด่น จุดด้อยของสิ่งต่างๆ เช่น

- สาระสำคัญของเรื่องนี้คืออะไร
- การตั้งชื่อเรื่องนี้ว่าอะไร
- การปฏิบัติเช่นนั้นเพื่ออะไร
- สิ่งใดสำคัญที่สุด สิ่งใดมีบทบาทมากที่สุดจากสถานการณ์นี้

1.3 การวิเคราะห์เลขณัย เป็นการมุ่งค้นหาสิ่งที่แอบแฝงซ่อนเร้น หรืออยู่เบื้องหลังจากสิ่งที่เห็น ซึ่งมีได้บ่งบอกตรงๆ แต่มีร่องรอยของความจริงซ่อนเร้นอยู่

2. การคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of Relationship) เป็นการค้นหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ว่ามีอะไรสัมพันธ์กัน สัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างไร สัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด สอดคล้องหรือขัดแย้งกัน ได้แก่

2.1 วิเคราะห์ชนิดของความสัมพันธ์

- มุ่งให้คิดว่าเป็นความสัมพันธ์แบบใด มีสิ่งใดสอดคล้องกันหรือไม่สอดคล้องกัน มีสิ่งใดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ และมีสิ่งใดไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้
- มีข้อความใด มีสิ่งใดที่ไม่สมเหตุสมผล เพราะอะไร
- ถ้ากล่าวใดสรุปผิด การตัดสินใจอย่างไรหรือการกระทำใดที่ไม่ถูกต้อง

3. การวิเคราะห์เชิงหลักการ (Analysis of Organizational Principles) หมายถึง การค้นหาโครงสร้างระบบ เรื่องราว สิ่งของและการทำงานต่างๆ ว่าสิ่งเหล่านั้นดำรงอยู่ได้ในสภาพเช่นนั้น เนื่องจากอะไร มีอะไรเป็นแกนหลัก มีหลักการอย่างไร มีเทคนิคอะไรหรือยึดถือคติใด มีสิ่งใดเป็นความเชื่อมโยง การคิดวิเคราะห์หลักการเป็นการวิเคราะห์ที่ถือว่ามีความสำคัญที่สุด การที่จะวิเคราะห์เชิงหลักการได้ดีจะต้องมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์องค์ประกอบ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์จะทำให้สามารถสรุปเป็นหลักการได้ ประกอบด้วย

3.1 วิเคราะห์โครงสร้างเป็นการค้นหาโครงสร้างของสิ่งต่างๆ เช่น

- การทำวิจัยมีกระบวนการอย่างไร
- สิ่งนี้บ่งบอกความคิดหรือเจตนาอะไร
- ถ้ากล่าวนี้มีลักษณะอย่างไร

- โครงสร้างของสังคมไทยเป็นอย่างไร
- ส่วนประกอบของสิ่งนี้มีอะไร

3.2 วิเคราะห์หลักการ เป็นการแยกแยะเพื่อค้นหาความจริงของสิ่งต่างๆ แล้วสรุปเป็นคำตอบหลักได้

- หลักการของเรื่องนี้มีว่าอย่างไร

จะเห็นได้ว่าทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้กับนักเรียน แต่ต้องใช้ความพยายามและปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนทั้ง 3 ด้าน โดยเฉพาะการรู้จักใช้คำถามอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นคำถามหลายเปิดอันจะทำให้นักเรียนมีเหตุผล ในการตัดสินใจได้อย่างมีคุณภาพ

องค์ประกอบของการคิดเชิงวิเคราะห์

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข, หน้า 14-16) ได้กล่าวว่า การคิดเชิงวิเคราะห์ ช่วยให้ค้นพบข้อเท็จจริง หรือข้อสรุปที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ โดยใช้ “เครื่องมือ” ช่วยในการวิเคราะห์ เครื่องมือเหล่านี้ ได้แก่ ข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (การตีความ การตั้งคำถาม การค้นหาความจริง การจำแนกแยกแยะ และการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล) ซึ่งประกอบด้วย

1. ความสามารถในการตีความ

เราจะไม่สามารถวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ได้หากไม่เริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจข้อมูลที่ปรากฏ เริ่มแรก จึงจำเป็นต้องพิจารณาข้อมูลที่ได้รับว่าอะไรเป็นอะไร ด้วยการตีความ

ความหมายการตีความ

การตีความ (Interpretation) หมายถึง การพยายามทำความเข้าใจ และให้เหตุผลแก่สิ่งที่เราต้องการจะวิเคราะห์เพื่อแปลความหมายที่ไม่ปรากฏโดยตรงของสิ่งนั้น เป็นการสร้างความเข้าใจต่อสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ โดยสิ่งนั้นไม่ได้ปรากฏโดยตรงคือ ตัวข้อมูลไม่ได้บอกโดยตรง แต่เป็นการสร้างความเข้าใจที่เกินกว่าสิ่งที่ปรากฏ อันเป็นการสร้างความเข้าใจบนพื้นฐานของสิ่งที่ปรากฏในข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ เกณฑ์ที่แต่ละคนใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินใจ หรือเป็นไม้เมตรที่แต่ละคนสร้างขึ้น ในการตีความนั้นย่อมแตกต่างกันไปตามความรู้ ประสบการณ์ และค่านิยมของแต่ละบุคคล เช่น

การตีความจากความรู้ เช่น หากคนที่มีความรู้ด้านการบริหารงานบุคคลมา เมื่อเขาเห็นเลขสถิติ การประเมินประสิทธิภาพการทำงานของคนในองค์กร เขาจะสามารถตีความจาก

ความรู้ที่เขาอยู่ในสมองส่วนบันทึกความทรงจำได้ว่า น่าที่จะมีความบกพร่องหรือขาดความชำนาญ หรือเป็นปัญหาของหัวหน้าทีมงานหรือลูกทีมในการทำงานเป็นทีม

การตีความจากประสบการณ์ เช่น เมื่อเห็นเจ้านายยิ้มเราสามารถตีความบุคลิก ท่าทาง หรือสิ่งภายนอกที่แสดงออกได้ว่า เขากำลังอารมณ์ดี หรือเมื่อเราเห็นคนใส่เสื้อผ้าขาววันและสกลปรกเราสามารถตีความได้ว่าเขาคงจะเป็นคนยากจน

การตีความจากข้อเขียน เช่น ผู้เขียนมีแรงจูงใจอะไรในการเขียน เขียนไปเพื่ออะไร เพื่อโน้มน้าว ชักจูง เพื่อให้แตกแยก หรือสามารถตีความถึงลักษณะบุคลิกภาพ หรือทัศนคติการมองโลก ของผู้เขียนได้ด้วย เช่น หากเขียนคำหิณยาน วิพากษ์ทุกอย่าง เห็นว่าทุกอย่างเป็นปัญหาอาจตีความได้ว่า ผู้นี้จะเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย เป็นต้น

การตีความได้ดีหรือไม่ดีนั้นขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่คนแต่ละคนใช้เป็นมาตรฐานในการตีความประกอบกับความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุผล

2. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะวิเคราะห์

การจะคิดวิเคราะห์ได้ดีนั้น จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในเรื่องนั้นเพราะความรู้จะช่วยในการกำหนดขอบเขตของการวิเคราะห์ แยกแยะและจำแนกได้ว่าเรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับอะไร มีองค์ประกอบย่อยๆ อะไรบ้าง มีทั้งหมดหมุ่ จัดลำดับความสำคัญอย่างไร และรู้ว่าอะไรเป็นสาเหตุก่อให้เกิดอะไร การวิเคราะห์ของเราในเรื่องนั้นจะไม่สมเหตุสมผลเลย หากเราไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น เราจำเป็นต้องใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นองค์ประกอบในการคิด ถ้าเราขาดความรู้ เราอาจไม่สามารถวิเคราะห์หาเหตุผลได้ว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ยกตัวอย่างเช่นมีคนถามว่า ถ้าเศรษฐกิจไม่ฟื้น ประเทศไทยจะเป็นเช่นไร ถ้าเราไม่ใช่ นักเศรษฐศาสตร์ไม่มีข้อมูลความรู้ และความสามารถในการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์เพียงพอ เราย่อมไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น

3. ความช่างสังเกต ช่างสงสัย และช่างถาม

นักคิดเชิงวิเคราะห์จะต้องมีองค์ประกอบทั้งสามนี้ร่วมด้วยคือ ต้องเป็นคนช่างสังเกต สามารถค้นพบความผิดปกติท่ามกลางสิ่งที่ดูอย่างผิวเผินแล้วเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้นต้องเป็นคนช่างสงสัย เมื่อเห็นความผิดปกติแล้วไม่ละเลยไป แต่หยุดพิจารณา ขบคิดไตร่ตรองและต้องเป็นคนช่างถาม ชอบตั้งคำถามกับตัวเองและคนรอบๆ ข้างเกี่ยวข้องกับการคิดเชิงวิเคราะห์ จะยึดหลักการตั้งคำถาม โดยใช้หลัก 5W1H คือ ใคร (Who) ทำอะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไหร่ (When) เพราะเหตุใด (Why) อย่างไร (How) คำถามเหล่านี้อาจไม่จำเป็นต้องใช้ทุกข้อ เพราะการตั้งคำถามมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจน ครอบคลุม และตรงประเด็นที่เราต้องการสืบค้น

4. ความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล

นักคิดเชิงวิเคราะห์จะต้องมีความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล สามารถค้นหาคำตอบได้ว่า

... อะไรเป็นสาเหตุให้เกิดสิ่งนี้

... เรื่องนั้นเชื่อมโยงกับเรื่องนี้ได้อย่างไร

... เรื่องนี้มีใครเกี่ยวข้องบ้าง เกี่ยวข้องอย่างไร

... เมื่อเกิดเรื่องนี้ จะส่งผลกระทบอย่างไร

... สาเหตุที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์นี้

... องค์ประกอบใดบ้างที่นำไปสู่สิ่งนั้น

... วิธีการ ขั้นตอนการทำให้เกิดสิ่งนี้

... สิ่งนี้ประกอบด้วยอะไรบ้าง

... แนวทางแก้ปัญหาอะไรบ้าง

... ถ้าทำเช่นนี้ จะเกิดอะไรขึ้นในอนาคต

... และคำถามอื่นๆ ที่มุ่งหมายการออกแรงทางสมองให้ต้องขบคิดอย่างมีเหตุผล

เชื่อมโยงกับเรื่องที่เกิดขึ้น และนักคิดเชิงวิเคราะห์จึงต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เหตุผล จำแนกแยกแยะได้ว่า สิ่งใดเป็นความจริง สิ่งใดเป็นความเท็จ สิ่งใดมีองค์ประกอบในรายละเอียด เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร เป็นเหมือนคนที่ใส่แว่นเพื่อดูภาพยนตร์ 3 มิติ ขณะที่คนทั่วไปที่ไม่ได้ใส่แว่นจะดูไม่รู้เรื่องเพราะจะเห็นเพียง 2 มิติ ที่เป็นภาพระนาบ แต่เมื่อใส่แว่นแล้วเราจะเห็นในภาพแนวลึก มองเห็นความซับซ้อนที่อยู่ภายใน รู้ว่าแต่ละสิ่งจัดเรียงลำดับกันอย่างไร รู้เหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการกระทำ รู้อารมณ์ความรู้สึกที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังสีหน้าและการแสดงออก

องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ในแนวความคิดของ สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (ม.ป.ป. หน้า 24) ได้นำเสนอไว้เป็นข้อๆ ดังนี้

1. สิ่งที่จะวิเคราะห์ เช่น วัตถุ สิ่งของ เรื่องราว เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ
2. หลักการหรือกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อกำหนดสำหรับใช้วิเคราะห์ เช่น เกณฑ์ในการจำแนกสิ่งที่มีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกัน หลักเกณฑ์ในการหาลักษณะความสัมพันธ์เชิงเหตุผล อาจจะเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่มีความคล้ายคลึงกัน หรือขัดแย้งกัน เป็นต้น
3. การค้นหาความจริง หรือ ความสำคัญ เป็นการพิจารณาส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ตามหลักการหรือกฎเกณฑ์ แล้วทำการรวบรวมประเด็นที่สำคัญ เพื่อหาข้อสรุป

จะเห็นว่าองค์ประกอบสำคัญของการคิดวิเคราะห์นั้นคือ ความสามารถในการตีความ ซึ่งมีเกณฑ์ในการตัดสินใจ หรือตีความมากมาย ขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ และค่านิยมของ

บุคคลแต่ละคน ซึ่งประสบการณ์ ความรู้หรือค่านิยมเหล่านี้ก็มาจากพื้นฐานของแต่ละคนด้วย เช่นกัน นอกจากนี้ สุวิทย์ มูลคำ และคณะ ยังได้นำเสนอคุณสมบัติที่เอื้อต่อการคิดวิเคราะห์ และ ลักษณะการคิดวิเคราะห์ ไว้เป็นข้อๆ ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจเอาไว้ดังนี้

คุณสมบัติที่เอื้อต่อการคิดวิเคราะห์

1. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะวิเคราะห์
2. มีความช่างสังเกต ช่างสงสัย ช่างซักถาม
3. มีความสามารถในการตีความ
4. มีความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล

ลักษณะการคิดวิเคราะห์

1. คิดวิเคราะห์วัตถุ สิ่งของต่าง ๆ
2. คิดวิเคราะห์ข่าว เหตุการณ์ บทความ
3. คิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์
4. คิดวิเคราะห์หลักการจัดการ

กระบวนการคิดวิเคราะห์

สุวิทย์ มูลคำ (2550, หน้า 16 - 22) ได้กล่าวถึงกระบวนการคิดวิเคราะห์ไว้อย่างละเอียด และเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ เป็นการกำหนดวัตถุสิ่งของ เรื่องราว หรือ เหตุการณ์ต่างๆ ขึ้นมา เพื่อเป็นต้นเรื่องที่จะใช้วิเคราะห์ เช่น พืช สัตว์ หิน ดิน รูปภาพ บทความ เรื่องราว เหตุการณ์หรือสถานการณ์จากข่าว ของจริงหรือสื่อเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 กำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดประเด็นข้อสงสัยจากปัญหา ของสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ ซึ่งอาจจะกำหนดเป็นคำถามหรือเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ เพื่อค้นหาความจริง สาเหตุ หรือความสำคัญ เช่น ภาพนี้ บทความนี้ต้องการสื่อหรือ บอกอะไรที่สำคัญที่สุด

ขั้นที่ 3 กำหนดหลักการหรือกฎเกณฑ์ เป็นการกำหนดข้อกำหนดสำหรับใช้แยก ส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ เช่น เกณฑ์ในการจำแนกสิ่งที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน หลักเกณฑ์ในการหาลักษณะความสัมพันธ์เชิงเหตุผล อาจจะเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่มีความคล้ายคลึงกัน หรือขัดแย้งกัน

ขั้นที่ 4 พิจารณาแยกแยะ เป็นการพินิจ พิเคราะห์ ทำการแยกแยะ กระจายสิ่งที่กำหนดให้ออกเป็นส่วนย่อยๆ โดยอาจใช้เทคนิคคำถาม 5W 1H ซึ่งประกอบด้วย What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไหร่) Why (ทำไม) Who (ใคร) และ How (อย่างไร)

ขั้นที่ 5 สรุปคำตอบ เป็นการรวบรวมประเด็นที่สำคัญเพื่อหาข้อสรุปเป็นคำตอบหรือตอบปัญหาของสิ่งที่กำหนดให้

เทคนิคการคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์ เป็นการคิดโดยใช้สมองซีกซ้ายเป็นหลัก เป็นการคิดเชิงลึก คิดอย่างละเอียด จากเหตุไปสู่ผล ตลอดจนการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลและผล ความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง เทคนิคการคิดวิเคราะห์อย่างง่ายที่นิยมใช้คือ 5W 1H ดังนี้

What (อะไร) ปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

- เกิดอะไรขึ้นบ้าง
- มีอะไรเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้
- หลักฐานที่สำคัญที่สุด คืออะไร
- สาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นี้ คืออะไร

Where (ที่ไหน) สถานที่หรือตำแหน่งที่เกิดเหตุ

- เรื่องที่เกิดขึ้นที่ไหน
- เหตุการณ์นี้น่าจะเกิดขึ้นที่ใด มากที่สุด

When (เมื่อไหร่) เวลาที่เหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้น

- เหตุการณ์นี้น่าจะเกิดขึ้นเมื่อไร
- เวลาใดบ้างที่สถานการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นได้

Why (ทำไม) สาเหตุหรือมูลเหตุที่ทำให้เกิดขึ้น

- เหตุใดต้องเป็นคนนี้ เป็นเวลานี้ เป็นสถานที่นี้
- เพราะเหตุใดเหตุการณ์นี้จึงเกิดขึ้น
- ทำไมจึงเกิดเรื่องนี้

Who (ใคร) บุคคลสำคัญเป็นตัวประกอบ หรือเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับผลกระทบ

ทั้งด้านบวกและด้านลบ

- ใครอยู่ในเหตุการณ์บ้าง
- ใครน่าจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้บ้าง
- ใครน่าจะเป็นคนที่ทำให้สถานการณ์นี้เกิดขึ้นมากที่สุด
- เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใครได้ประโยชน์ใครเสียประโยชน์

How (อย่างไร) รายละเอียดของสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วหรือกำลังจะเกิดขึ้นว่ามีความเป็นไปได้ในลักษณะใด

- เขาทำสิ่งนี้ได้อย่างไร
- ลำดับเหตุการณ์นี้ดูว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรบ้าง
- เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นได้อย่างไร
- มีหลักในการพิจารณาคนได้อย่างไรบ้าง

ประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์

วินิจ สุรารัตน์ (2547, หน้า 135) ได้สรุปเกี่ยวกับประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์ไว้ดังนี้

1. สามารถปฏิบัติงานอย่างมีหลักการและเหตุผล และได้งานที่มีประสิทธิภาพ
2. สามารถประเมินงานโดยใช้กฎเกณฑ์อย่างสมเหตุสมผล
3. สามารถประเมินตนเองอย่างมีเหตุผล และมีความสามารถในการตัดสินใจได้อย่างดี
4. ช่วยให้สามารถแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล
5. ช่วยให้สามารถกำหนดเป้าหมาย รวบรวมข้อมูลที่ชัดเจน ค้นหาความรู้ ทฤษฎี หลักการ ตั้งข้อสันนิษฐาน ตีความหมาย ตลอดจนหาข้อสรุปได้ดี
6. ช่วยให้ผู้คิดมีความสามารถในการใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง จนถึงขั้นมีความสามารถเป็นนายของภาษาได้
7. ช่วยคิดได้อย่างชัดเจน คิดได้อย่างถูกต้อง คิดอย่างกว้าง คิดอย่างลึก และคิดอย่างสมเหตุสมผล
8. ช่วยให้เกิดปัญญา มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความเมตตา และมีบุคลิกภาพในทางสร้างประโยชน์ต่อสังคม
9. ช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง ในสถานการณ์ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคสารสนเทศและเทคโนโลยี

สุวิทย์ มูลคำ (2550, หน้า 23) ได้นำเสนอประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์เอาไว้เป็นข้อๆ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันในบางข้อของ วณิช สุรารัตน์ ดังนี้

1. ช่วยให้เราเข้าใจข้อเท็จจริง
2. ช่วยให้เราไม่ด่วนสรุปสิ่งใดง่ายๆ
3. ช่วยในการพิจารณาสาระสำคัญอื่นๆ
4. ช่วยพัฒนาความเป็นคนช่างสังเกต
5. ช่วยให้เราหาเหตุผลที่สมเหตุสมผล
6. ช่วยประมาณการความน่าจะเป็น

สรุปได้ว่า การคิดวิเคราะห์เป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนให้เป็นไปตามองค์ประกอบ ลักษณะ และกระบวนการ ต้องเรียนรู้ถึงองค์ประกอบ คุณสมบัติที่เอื้อต่อการคิดวิเคราะห์ ลักษณะของการคิดวิเคราะห์ กระบวนการ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการฝึกฝนอย่างแท้จริง และที่สำคัญ การคิดวิเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพ ต้องผ่านการหรือได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีและต่อเนื่อง สม่่าเสมอ เสมือนเป็นการสั่งสมประสบการณ์มายาวนานนั่นเอง

ความรู้เกี่ยวกับนิทาน

ความหมายของนิทาน

“นิทาน” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546, หน้า 588) อธิบายความหมายไว้ว่า “นิทาน คือ เรื่องที่เล่ากันมา เช่น นิทานชาดก และนิทานอีสป เป็นต้น”

นอกจากนี้ยังมีท่านผู้รู้ธิบายความหมายไว้คล้ายๆ กัน เช่น

กิ่งแก้ว อัคราธร (2534, หน้า 448) อธิบายว่า นิทาน หมายถึง เรื่องเล่าสืบต่อกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะ แต่ก็มีส่วนมากที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ และนอกจากนี้ยังอธิบายว่านิทานเป็นเรื่องเล่าทั่วไป มิได้ตั้งใจแสดงประวัติความเป็นมา จุดใหญ่เล่าเพื่อความสนุกสนาน บางครั้งก็จะแทรกคติเพื่อสอนใจไปด้วย นิทานมิใช่เรื่องเฉพาะเด็ก นิทานสำหรับผู้ใหญ่ก็มีจำนวนมาก และเหมาะสมสำหรับผู้ใหญ่เท่านั้น

ไพพรรณ อินทนิล (2534, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของนิทานไว้ว่า นิทาน หมายถึง เรื่องที่เล่ากันมาแต่สมัยโบราณ ซึ่งตรงกับคำว่า “นิทานกถา” ในภาษาบาลี ส่วนคำว่า “นิทาน” ของภาษาบาลี แปลว่า เรื่องเดิม เรื่องที่ผูกขึ้น และเรื่องที่อ้างอิง

รัชนี ศรีไพรวรรณ (2516, หน้า 17) ได้ความหมายของนิทานไว้ว่า นิทาน คือ เรื่องราวที่เล่าสืบกันมาหรือมีผู้แต่งขึ้น เพื่อความสนุกสนานบันเทิง หรือเพื่อสอนคน ในการดำรงชีวิต เนื้อเรื่องในนิทานอาจจะเป็นเรื่องเหลือเชื่อ ไม่สมเหตุสมผล หรือเป็นเรื่องแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่างๆ ทั้งนี้ เพราะนิทาน เป็นสิ่งที่มุ่งให้ความเพลิดเพลินเป็นส่วนใหญ่

กล่าวโดยสรุป นิทาน คือ เรื่องเล่าหรือเรื่องที่แต่งขึ้นเพื่อมุ่งให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน แต่บางครั้งก็สอดแทรกคติเพื่อสอนคนในการดำรงชีวิต หรือเรื่องเล่าที่มนุษย์ผูกเรื่องขึ้นด้วย ภูมิปัญญา โดยส่วนใหญ่จะถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะ เนื้อเรื่องมีหลากหลายและใช้เล่าเพื่อจุดประสงค์ต่างๆ กัน ตามโอกาสและสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น คำที่ใช้เรียกนิทานมีต่างกันไป เช่น นิทานชาวบ้าน นิทานพื้นบ้าน นิทานพื้นเมือง วรรณกรรมมุขปาฐะ เป็นต้น ในที่นี้จะใช้นิทานพื้นบ้าน

ประเภทของนิทานสำหรับเด็ก

วรรณิ ศิริสุนทร (2534, หน้า 13-19) ได้แบ่งประเภทของนิทานสำหรับเด็กออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. นิทานพื้นบ้าน (Folk Tales)
2. นิทานสอนคติธรรม (Fables)
3. เทพปกรณัม (Myth)
4. มหาकाพย์ และนิทานวีรบุรุษ (Epic and Hero Tales)
5. หนังสือภาพที่เป็นเรื่องอ่านเล่าสมัยใหม่สำหรับเด็กที่มีตัวเอกเป็นสัตว์ (Animal Stories) นิทานทั้ง 5 ประเภทมีรายละเอียดดังนี้

1. นิทานพื้นบ้าน (Folk Tales) เป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานจนภายหลังมีการเขียนขึ้นตามเค้าเดิมบ้าง จดจำเรื่องราวมาเขียนขึ้นบ้าง ไม่ปรากฏว่าผู้แต่งดั้งเดิมเป็นใคร มักจะกล่าวอ้างว่าเป็นของเก่าแล้วเอามาเล่าใหม่ นิทานพื้นบ้านแบ่งออกเป็นชนิดใหญ่ ดังนี้ นิทานเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ (Talking-Beast Tales) มีตัวละครเป็นสัตว์พูดจาโต้ตอบกัน บางครั้งสัตว์ก็พูดจาโต้ตอบกันคนด้วย

1.1 นิทานไม่รู้จบ (Cumulative Tales) เป็นนิทานเรื่องธรรมดาพื้นๆ แต่เนื้อเรื่องมีการกระทำต่อเนื่องกันไปเรื่อยๆ และซ้ำๆ กัน

1.2 นิทานตลกขบขัน (The Drolls หรือ Humorous Tales) เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นทำนองไร้สาระ หรือ โง่เขลา และแปลกประหลาด ชวนให้เห็นเป็นเรื่องตลกขบขัน บางครั้งก็เป็นการใช้ปฏิภาณไหวพริบ

1.3 นิทานอธิบายเหตุ (Pourquoi Stories หรือ Tales That Tell Why) คำว่า “Pourquoio” หรือ “Why” แปลว่า “ทำไม” ส่วนใหญ่นิทานพื้นบ้านชนิดนี้มีเนื้อเรื่องอธิบาย หรือตอบคำถามของเด็กๆ ว่า “ทำไม . . . ?” ส่วนใหญ่อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของสัตว์หรือขนบธรรมเนียมประเพณีของผู้คนในชาติต่างๆ บางครั้งก็เกี่ยวกับธรรมชาติ

1.4 เทพนิยาย (Fairy Tales) บางครั้งเรียกว่า นิทานเกี่ยวกับเวทมนต์คาถา (Tales of Magic) ลักษณะของนิทานชนิดนี้ที่เห็นเด่นชัด คือ เรื่องมักยาว ซับซ้อนตัวละครมักมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ สามารถบันดาลสิ่งที่ดั่งใจหรือสิ่งที่ชั่วร้ายได้ หรือมีผู้วิเศษสามารถทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ได้ อย่างที่คนธรรมดาไม่สามารถจะทำได้ เป็นนิทานพื้นบ้านชนิดที่ครองใจเด็กมาเป็นเวลานาน และจะเป็นหัวใจของนิทานพื้นบ้านก็ว่าได้ มักจะนิยมขึ้นต้นว่า “ครั้งหนึ่งนานมาแล้วมี . . .” หรือ “ในกาลครั้งหนึ่ง . . .” นิทานของกริมม์หลายเรื่องมีลักษณะเป็นเทพนิยาย

2. นิทานสอนคติธรรม (Fables) มีลักษณะเป็นนิทานสั้นๆ ตัวละครทั้งคน และสัตว์มีบทบาทเหมือนคน มีแกนเรื่องแกนเดียว มีโครงเรื่องง่ายและสั้นและต้องเป็นบทเรียนที่สอนใจเป็นข้อสรุปที่ชัดเจน นิทานคติธรรมของต่างประเทศที่รู้จักกันดี ได้แก่ นิทานอีสป (Aesop's Fables) ผู้เขียนคือ อีสป (Aesop) ซึ่งเข้าใจว่าเป็นทาสชาวกรีก มีชีวิตอยู่ระหว่าง 620 – 560 ปีก่อนคริสตกาล เนื่องจากเขาถูกจำกัดเสรีภาพในการพูดและแสดงความคิดเห็นทางการเมือง จึงพยายามหาทางออกด้วยการแสดงความคิดเห็น และเสียดสีประชดประชันการเมืองในสมัยนั้นออกมาในรูปของนิทานสอนคติธรรม โดยให้ตัวละครเป็นสัตว์ต่างๆ อีสปเขียนนิทานเหล่านี้ออกมาเป็นภาษากรีก ต่อมาผู้นำไปแปลเป็นภาษาละติน เมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 1 – 3 ใช้เป็นหนังสือแบบเรียนในโรงเรียนของยุโรปสมัยกลาง ต่อจากนั้นได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และภาษาอื่นๆ อีกมากมายหลายภาษา Aesop's Fables เป็นหนังสือเล่มหนึ่งในบรรดาหนังสือรุ่นแรกที่จัดพิมพ์โดย William Caxton ในอังกฤษเมื่อประมาณปี ค.ศ.1484 หนังสืออีสปปรกรณ์ ได้นำมาจัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์ศึกษาการพิมพ์ในปี พ.ศ. 2434 นับได้ว่าเป็นหนังสือเด็กที่เก่าแก่ที่สุดเล่มหนึ่งของไทย

3. เทพปกรณัม (Myth) เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์และเรื่องราวในบรรพกาลเกี่ยวกับพื้นโลก ท้องฟ้า และพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ มีเทพเจ้าเป็นผู้ควบคุม ปราบดูแลการทางธรรมชาติ รูปลักษณะของเทพเจ้าเหมือนมนุษย์ทั่วไป แต่เป็นมนุษย์ที่เป็นอมตะ คือ เป็นผู้ที่ไม่ตาย และมีอำนาจทางเวทมนต์คาถา และอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ เทพเจ้าในเทพปกรณัมของกรีกและโรมัน มีชื่อเรียกแตกต่างกัน เช่น เทพเจ้ากรีกชื่อซีอุส (Zeus) โรมันเรียกว่า จูปีเตอร์ (Jupiter) เทพเจ้ากรีกชื่อ เฮดีส (Hades) โรมันเรียกว่า พลูโต (Pluto) เป็นต้น จะสังเกตได้ว่าชื่อของเทพเจ้าโรมันเป็นที่ยอมรับและรู้จักกันแพร่หลายกว่าชื่อของเทพเจ้ากรีก

4. มหาकाพย์และนิทานวีรบุรุษ (Epic and Hero Tales) เป็นนิทานที่มีลักษณะคล้ายกับเทพปกรณัมต่างกันตัวตัวละครของนิทานประเภทนี้เป็นมนุษย์ไม่ใช่เทพเจ้า มีการกระทำหน้าที่กล้าหาญ ฝ่าฝืนอุปสรรค และประสบความสำเร็จในที่สุด สันนิษฐานว่าวีรบุรุษเหล่านี้น่าจะไม่ใช่วรรณกรรมของบุคคลซึ่งมีตัวจริงในประวัติศาสตร์ น่าจะเป็นเรื่องราวที่มีเค้าเงื่อนมาจากพิธีกรรมส่วนวีรบุรุษบางคนที่มีตัวจริงนั้น เรื่องราวของเขาน่าจะถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สนุกสนาน น่าสนใจ

5. หนังสือภาพที่เป็นเรื่องอ่านสมัยใหม่สำหรับเด็กที่มีตัวเองเป็นสัตว์ (Animal Stories) นิทานสมัยเก่าที่มีตัวละครเป็นสัตว์ เราจะพบมากในบทกลอนกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้านและนิทานสอนศีลธรรม แต่ในปัจจุบันนี้ได้มีผู้แต่งนิทานสำหรับเด็กที่มีตัวละครเป็นสัตว์ โดยแบ่งเป็น 3 ชนิด ได้แก่ สัตว์ที่มีภาษาการกระทำอย่างคน สัตว์ ที่มีความเป็นอยู่อย่างสัตว์แต่พูดได้อย่างคน และสัตว์ที่มีความเป็นอยู่และนึกคิดตามธรรมชาติสัตว์ เรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่สำหรับเด็กเล็กที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์หรือที่มีตัวละครเป็นสัตว์ มีทั้งที่แต่งเป็นเรื่องไป และแต่งออกมาเป็นหนังสือชุดตัวเอกส่วนใหญ่มีบทบาทค่อนข้างชุกชก แต่เด็กๆ ชอบมาก ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นหนังสือภาพ

ไพพรรณ อินทนิล (2534, หน้า 42) ได้แบ่งประเภทของนิทานโดยสรุปดังนี้

1. แบ่งตามรูปแบบทฤษฎีวิวัฒนาการของนิทาน
2. แบ่งตามระดับชั้น และระดับความสามารถของตัวละคร
3. แบ่งประเภทตามยุคสมัย
4. การแบ่งนิทานตามรูปแบบ
5. การแบ่งนิทานตามชนิดของนิทาน
6. การแบ่งนิทานตามเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์
7. การแบ่งนิทานตามชนิดของการเล่า

ลักษณะนิทานที่เหมาะสมกับเด็ก

วรรณิ ศิริสุนทร (2534, หน้า 24-30) ได้สรุปลักษณะนิทานที่เด็กสนใจและเหมาะสมแก่เด็กไว้ดังนี้

ระหว่างอายุ 4-6 ปี เด็กจะมีความสนใจตนเองน้อยลง และหันมาสนใจกับสิ่งภายนอกมากขึ้น มีอารมณ์ขัน รักสนุก ชอบฟังนิทานต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ ชอบพูดคำซ้ำ

ระหว่าง 6-7 ปี เด็กจะสนใจเรื่องเกี่ยวกับนางฟ้า เทวดา เรื่องลึกลับ ธรรมชาติเรื่องที่เกี่ยวกับคน ชอบเรื่องที่เป็นจริง ชอบดูภาพประกอบสวยๆ

ระหว่าง 9 ปี เด็กหญิงยังคงสนใจเรื่องนางฟ้า แต่เด็กชายหันไปสนใจเรื่องเกี่ยวกับชีวิตจริง วิทยาศาสตร์ และเรื่องเกี่ยวกับวีรบุรุษ

ระหว่างอายุ 10 ปี เด็กสนใจเรื่องเกี่ยวกับประเทศอื่นๆ สนใจเรื่องทางประวัติศาสตร์ ชีวิตประวัติ และเรื่องเกี่ยวกับวีรบุรุษ

ระหว่างอายุ 11 ปี เด็กชอบการผจญภัยลึกลับ สนใจวิทยาศาสตร์มากขึ้น ส่วนเด็กหญิงสนใจเรื่องบ้าน สัตว์เลี้ยง ธรรมชาติ เรื่องรักๆ ใคร่ๆ บางคนชอบผจญภัยเหมือนกัน

ระหว่างอายุ 12 ปี เด็กชายชอบนิทานเกี่ยวกับเรื่องที่จบลงอย่างขมวดปมให้คิด ชอบเรื่องผจญภัย ประวัติศาสตร์ ชีวิตประวัติ ส่วนเด็กหญิงยังสนใจชีวิตในบ้าน และเรื่องสนใจเรื่องรักๆ ใคร่ๆ มากขึ้น

นิทานที่เหมาะสมแก่เด็ก

นิทานที่มีเนื้อหาที่ใช้ถ้อยคำต่างๆ ด้วยตนเองได้แก่นิทานต่างๆ ที่มีหลักการสะสมคำอยู่เรื่อยๆ

1. นิทานเกี่ยวกับสัตว์ สัตว์ที่ฉลาดหรือโง่จะทำหน้าที่เป็นตัวละครสำคัญแทนคนและได้รับประสบการณ์ที่เป็นปัญหาล้ำๆ คลึงกัน

2. นิทานที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับสัตว์ หรือนิทานที่อธิบายถึงปรากฏการณ์ บางอย่างว่าเป็นอย่างไร หรือทำไม

3. นิทานที่เป็นบทโคลง มีใจความเป็นแบบบรรยายโวหาร อาจมีเหตุการณ์ของบุคคลต่างๆ ที่นิยมเล่ากันออกมาในรูปบทโคลงมีใจความเป็นแบบบรรยายโวหาร อาจมีเหตุการณ์ของบุคคลต่างๆ ที่นิยมเล่ากันออกมาในรูปของบทโคลง และร้องกันมาแต่ดั้งเดิม

4. ดำนาน นิทานพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้านมีลักษณะที่ดำเนินเรื่องอย่างตรงไปตรงมาและรวดเร็วตัวละครมีการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ

5. นิทานโกหก เป็นความพยายามของมนุษย์มาเป็นเวลานานศตวรรษ เพื่อจะอธิบายความจริงเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อทางปรัชญา และปรากฏการณ์ซึ่งไม่สามารถเข้าใจได้อย่างมีเหตุผล

6. นิทานที่มีความเคลื่อนไหวอยู่ในเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องที่เล่าให้เด็กฟัง ควรจะมีคำกริยาที่ตอบคำถามว่าใครทำอะไร ได้มากที่สุด

7. มีเนื้อเรื่องเร้าใจ ก่อให้เกิดความตื่นเต้น เด็กอยากฟังเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ การผูกเรื่องต้องให้แบบเนียน และให้มีเรื่องปลุกย่อยที่จะนำออกนอกทางได้น้อยที่สุด เพราะผู้ฟังไม่มีโอกาสที่จะทวนตอนอีกว่าต้นเรื่องเดิมเป็นอย่างไร ควรเลือกนิทานที่จบในตัวของมัน ถ้าจะเลือกเอา

นิทานชุดที่มีตัวละครเอกชุดเดียวกันไปกระทำเรื่องราวต่างๆ ก็ควรยกเรื่องและตอบแทนแต่ละตอนที่จบลงในตัวเองแต่ละครั้งที่เล่า

8. เนื้อเรื่องเป็นแบบพรรณนาโวหาร ซึ่งจะก่อให้เกิดภาพพจน์ เรื่องอย่างนี้มีส่วนช่วยให้ให้นิทานน่าฟัง แต่ต้องคำนึงถึงอายุของผู้ฟังด้วย

9. เรื่องที่แสดงปฏิกิริยาไหวพริบของตัวละคร มีการสนทนาโต้ตอบซึ่งแสดงให้เห็นถึงสติปัญญาเฉียบแหลม

10. เรื่องที่แสดงถึงความรู้สึกสะท้อนใจไม่ว่าจะเป็นความสะท้อนใจในเรื่องความรัก ความเกลียด หรือความโกรธ ซึ่งผู้แต่งนิทานเขียนไว้ทำให้นิทานน่าฟังยิ่งขึ้น เด็กไม่ชอบเรื่องที่จืดๆ ไม่มีอะไร นิทานที่เล่าควรมีตอนที่น่าตื่นเต้น เสรา้สอทอดแทรกลงไปด้วย

11. เรื่องที่เลือกเรื่องที่ย่าน่ากลัวเกินไป เด็กจะขวัญเสียหวาดกลัวอาจเป็นเรื่องที่ในแนวที่คนพบผี โดยที่ไม่รู้สึกละอาย และพูดจาตอบโต้กันได้

12. เรื่องที่เกี่ยวกับสัตว์เล็กๆ ที่ใช้ไหวพริบ ความสามารถ ชนะสัตว์ที่ใหญ่กว่าที่เกร หรือช่วยป้องกันตัวเองให้พ้นอันตรายให้อยู่รอดปลอดภัย โดยอาศัยเล่ห์กล ปฏิกิริยา ความสามารถ และความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างเพื่อนๆ

13. เรื่องซ้ำกัน มักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความน่ารักของสัตว์ ความโง่ของคน ความโลภของคน ของตัวเองมากขึ้น เป็นทางนำไปสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทั้งปวง

14. ให้เด็กฟังนิทานเรื่องใดก็ตาม ไม่ควรเล่าให้จบ เมื่อเล่าถึงปมปัญหา (Climax) แล้วให้เด็กต่อเติมเองจนจบ เช่น เรื่องเต่าแข่งขันกับกระต่าย เมื่อไปหาสุนัขจิ้งจอกเป็นกรรมการ แต่สุนัขจิ้งจอกไม่รับเป็นกรรมการ เหยียดได้ลูกหมีจิ้งจอกมาเป็นกรรมการ เรื่องราวจะเป็นอย่างไร ให้เด็กแต่งเติมให้จบเอง ฝึกให้นักเรียน หรือผู้เรียน แต่งนิทานหรือเรื่องราวตลกขบขันที่เด็กชอบ แล้วให้บอกไว้ด้วยว่า ได้จากประสบการณ์ การดัดแปลงประสบการณ์ของตนเอง

15. ริเริ่มเอง หากจะเขียนภาพประกอบด้วยยิ่งดี ควรนำผลงานดังกล่าวมาจัดแสดงไว้เป็นตัวอย่างเพื่อให้เด็กผู้เรียน ผู้ริเริ่มเกิดความภูมิใจในผลงานของตนและผู้อื่นอ่านก็จะได้แนวในการแต่งความ

16. ให้แต่งนิทานโดยอิสระ เพื่อมุ่งจะสอนตนเองหรือสอนผู้อื่นโดยให้เด็กกำหนดปมปัญหา คำพังเพย คำสุภาษิตเป็นหัวเรื่อง แล้วเขียนตามโครงเรื่องที่เคยฝึกแล้วเขียนภาพประกอบ (หากทำได้) การจัดแสดงผลงานแต่ละครั้งที่จัดไว้ ควรรวบรวมทำเป็นรูปเล่ม โดยทำปกแล้วใช้ชื่อตามผลงานนิทานที่กำหนดปมปัญหา แต่งนิทานโดยเติมคำ เรื่องตลก ซ้ำกัน และอื่นๆ ไว้ที่มุมอ่านประจำห้องเรียนหรือมุมนิทานแล้วแต่กรณี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการอ่านและคิดวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

จักรกฤษณ์ จันทะคุณ และคณะ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นทุกชุดมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญอยู่ที่ระดับ 0.60 - 1.00 และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.95/85.65 เมื่อนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน พบว่าความสามารถด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชูเกียรติ การรณ (2550) ได้ทำวิจัยในชั้นเรียน เรื่องการพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และเขียนสื่อความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเหมาะสมสอดคล้องในระดับมาก และมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 26.47 และผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านฝึกทักษะ การคิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ อยู่ในระดับความพึงพอใจ ระดับมาก

จำเรียง ขสบุญเรือง (2550) ได้ศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคไฟว์ ดับเบิลยู วัน เอช (5W1H) ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังการใช้เทคนิคไฟว์ ดับเบิลยูวัน เอช (5W 1H) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์วรรณคดี หรือ 80.55 ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ตามที่โรงเรียนตั้งไว้ และในระหว่างโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น นักเรียนสามารถ ตั้งคำถามและตอบคำถาม ได้โดยใช้เทคนิค ไฟว์ ดับเบิลยู วัน เอช (5W1H)

กัญญา สิทธิสุกเศรษฐ์ (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการใช้กิจกรรมการตั้งคำถามที่มีต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน พบว่าจะเน้นเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และเมื่อจำแนกความสามารถทางการเรียนของนักเรียน คือ นักเรียนกลุ่มเก่ง ปานกลาง และกลุ่มอ่อน ทั้งสามกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการอ่านและการคิดวิเคราะห์ โดยใช้สื่อต่าง ๆ เช่น การใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสือพิมพ์ วารสาร และ การใช้เทคนิคคำถาม หรือเทคนิคการสอน ซึ่งเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ แสดงให้เห็นว่าสื่อสิ่งพิมพ์ สามารถพัฒนาทักษะความสามารถในด้านต่างๆ ทั้งการอ่าน การคิดวิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี แม้เวลาจะผ่านมานานเท่าใด สื่อสิ่งพิมพ์ก็ยังคงเป็นสื่อที่ดี และมีผู้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยการบูรณาการ และประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับสภาพและบริบทของสถานศึกษาและผู้เรียน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved